

ЕСТЕТИКА І ЕТИКА ЗАПОЧАТКОВУЮТЬ ЛЮДСЬКУ ДУХОВНІСТЬ...

(Вітальне слово)

Вельмишановні пані й панове!

У Ваших руках перший збірник наукових праць «Естетика і етика педагогічної дії». Його започаткували наукові співробітники відповідного відділу Інституту педагогічної освіти й освіти дорослих Національної академії педагогічних наук України. Такої, бодай подібної, назви Ви не зустрінете в педагогічній науці не лише України, але й Європи. Зі впевненістю можу сказати, що її не було й в педагогіці усього світу. Причина одна. Хоч естетика й давня філософська наука (із часів Аристотеля й Платона як мінімум), все ж її предмет суттєво змінився з часу Гегеля. Якщо древні елліни трактували її як науку про прекрасне, чи про естетичне, почасти як науку про закони художньої творчості, Гегель у першому томі «Естетики» наголосив, що це наука про почуття людини, підтримавши філософа Баумгартена, який у 1735 р. видав книгу «Естетика». Відповідно науковці кінця ХХ ст. додали, що це наука про становлення й розвиток людських почуттів, їх зумовлюючий вплив та вияв в усіх сферах людської життєдіяльності та життєтворчості, зокрема науці, мистецтві, політиці, ідеології, освіті, в усіх видах людської праці тощо. Категоріальний світ почуттів фіксується тріадою: прекрасне – потворне, піднесене – низьке, трагічне – комічне, тобто позитивному й негативному варіантах.

У такому контексті предметний метод естетики та етики може прислужитися педагогіці як науці про освіту й виховання. Щоправда, етимологія слова «педагогіка» у перекладі з давньогрецької дещо інша, ніж вживається в нинішньому науковому трактуванні. «Учитель» – той, хто веде за руку. «Педагогіка» – майстерність ведення за руку (відсилаємо до українського словника іншомовних слів). Якщо остання інтерпретація буде означена предметом педагогіки, тоді зовсім по-іншому виглядатиме педагогічна наука, а її складові: історія, теорія, методика, дидактика, замість самостійних наукових сфер педагогіки, позбавлених психологічного чинника взаємодії двох суб'єктів, будуть допоміжними у проектуванні основи педагогіки – педагогічної дії вчителя, що базується на трьох психологічних

чинниках: інтелекті, афекті і волі. Справжня педагогіка – це психологія в дії, яка потребує, нарешті, категоріального наукового осмислення.

Інтелект – це смыслом наповнені знання. Саме такі знання має формувати вчитель в учнів і студентів, не вимагаючи від них зубріння незрозумілих понять, а наповнюючи їх смыслом, який би став підвалиною й осередком їхньої душі. Інтелект – це також смыслом наповнена душа учня.

Афект – емоційно-почуттєвий світ людини, її психофізіологічна складова. З емоціями людина народжується. Соціалізуючись, емоції перетворюються на почуття. Як правило, вони безкорисливі, але занадто вагомі в інтелектуальному розвитку й саморозвиткові особистості. Такі позитивні почуття, як прекрасне, піднесене і певною мірою комічне (коли не принижує гідність людини), є потребою, спонукою до дії. Водночас, така потреба, як і переживання в її задоволенні, завжди є моральними. Чи не тому Ф. Достоєвський увів до вжитку неспростовувану сентенцію: «Краса врятує світ». Почуття завжди підтримуються інтелектом. Інтелект завжди народжується почуттями. Почуття й інтелект продукують людську волю до їх опредметнення у практичній дії.

Серед психологів є вчені, які небезпідставно стверджують, що основою людського життя є почуття. Їх розвиток і життєздатність підтримує інтелект і навпаки. В жодному разі не можна відмежовувати знання від почуттів, оскільки кожна людина по своєму позитивно опочуттєвлює лише те сприймання інформації, яке наповнене певним смыслом лише для неї. Ось чому вчителю, незалежно від предмета викладання, слід насичувати педагогічну дію і її суб'єктів позитивними естетичними почуттями. Він не повинен розпочинати заняття, якщо учні у ставленні до нього не одержують позитивних переживань. Із них розпочинається учительський авторитет.

Естетика і етика започатковують людську духовність. Завдяки їй процес освіти стає для кожної людини необхідним, бажаним і радісним. У радості людського буття найбільше виявляється свобода, бо радість – завжди добро, завжди краса, завжди творчість. Творчої Вам наснаги у пошукові естетичних та етичних засад педагогічної дії, дорогі читачі.

Щиро Ваш Іван Зязюн